

Epilepsi och stroke

Johan Zelano

Specialistläkare & Docent i neurologi

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

Jävsdeklaration

- Arrangerat möten i Svenska neurologföreningen, Svenska epilepsisällskapet (styrelseledamot), Göteborgs universitet (anknuten forskare) och Sahlgrenska universitetssjukhuset (anställd) med sponsring från läkemedelsföretag.
- Medverkar i industrisponsrade kliniska prövningar på Sahlgrenska universitetssjukhuset (anställd).

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

Disposition

Epidemiologi

Patofysiologi

Akutsymptomatiska anfall – praktisk handläggning

Oprovokerade anfall – praktisk handläggning

Första anfall och risk för stroke

Sammanfattning

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

 VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Epilepsi efter stroke är vanligt

Epidemiologi

- Cerebrovaskulär sjukdom vanligaste identifierbara orsaken till epilepsi i Europa (14-21% av incidenta fall).
- Risk efter stroke varierar med studiemetod. Infarkt 6.4% (UK), ICH 13.5% (Finland)
- Riskfaktorer är ung ålder, stor stroke, kortikal lokalisering, och blödning

1015 förstagångsanfall i Stockholm 2001-2004:

Etiologi	%
Stroke	11
Hjärntumör, primär	8
Trauma/metastas/demens	<3%
Okänd	65%

Lahti 2017, Graham 2013, Forsgren 2005, Adelöw 2008

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

 VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

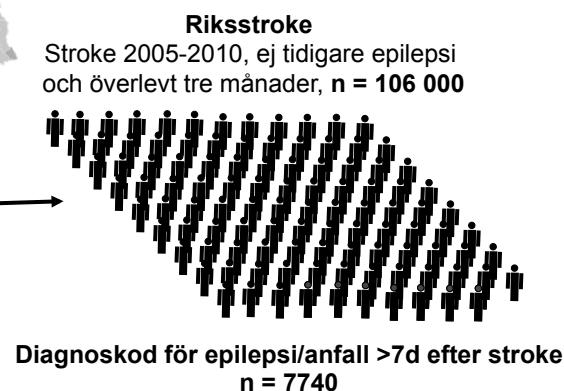
Sverige

Epidemiologi

Totalt 7.3%
Infarkt 6.4%
ICH 12.4%

Riskfaktorer

- Ung ålder
- Stor stroke
- Blödning
- Förmaksflimmer

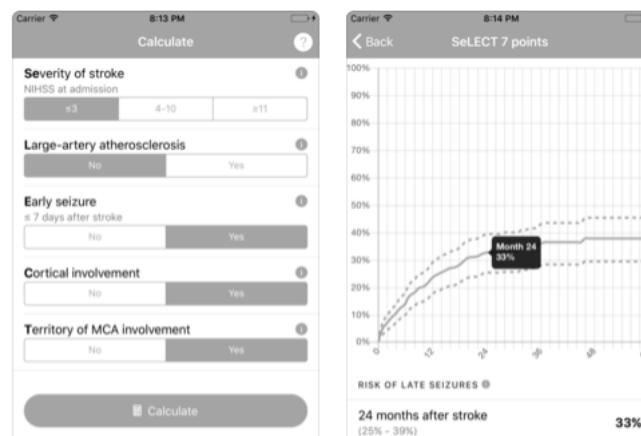
Zelano 2016, European stroke journal

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

Kliniska riskfaktorer för prediktion

Epidemiologi

Lancet, Galovic 2017

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

Ökad dödlighet och kardiovaskulära orsaker

Arntz 2012

HR för död 1.8 (1.2-2.9)

Zelano mfl 2016

HR 1.36 (1.20-1.55)

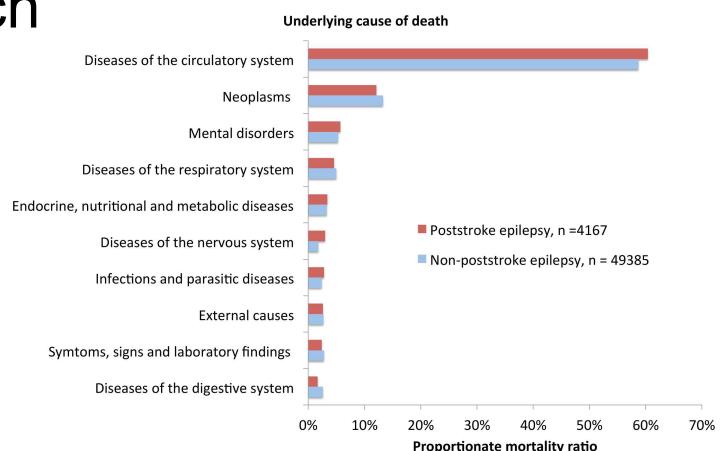

Fig 2. Proportionate mortality ratios. Proportionate mortality ratios for the ten most common COD for patients with PSE (number of deaths = 4167). PMR for patients that suffered stroke but did not develop PSE are also shown (number of deaths = 49385).

Hansen, 2017

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Epidemiologi

Patofysiologi

Akutsymptomatiska anfall – praktisk handläggning

Oprovokerade anfall – praktisk handläggning

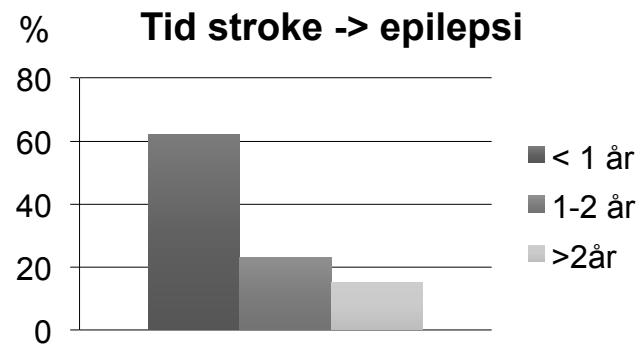
Första anfall efter medelåldern

Sammanfattning

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

- Inte ovanligt med latens mellan insult och epilepsi.
- Epileptogenes

Guo 2015, Lytton, 2010

Statiner minskar risken?

- Valproat i en månad efter ICH minskar akutsymptomatiska anfall, men inte 1-års risk för PSE (Gilad 2011).
- Patienter som behandlas med statiner har lägre risk för PSE (Etminan 2010, Guo 2015).
- Samma risk hos patienter som får trombolyt som hos patienter som inte får det, ca 10% (Gensicke 2013, Tan 2012).

Epidemiologi

Patofysiologi

Akutsymptomatiska anfall – praktisk handläggning

Oprovokerade anfall – praktisk handläggning

Första anfall efter medelåldern

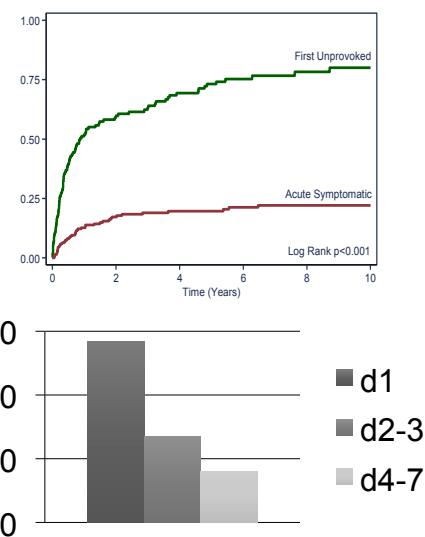
Prognos

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Akutsymptomatiska anfall

- Anfall direkt vid stroke tros avspeglar akut hjärnpåverkan.
Kallas akutsymptomatiskt eller provokerat.
- Epileptogenes har inte skett (troligen överförenklad modell)

Guo 2015, Fisher et al. Epilepsia, 2014. from Hesdorffer

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Anfall som symtom på stroke

- Några procent (Wang 2017, Guo 2015)
- Hos många vårdgivare i sig inte ett hinder för trombolys/ trombektomi om man tror att anfallet beror på för övrigt behandlingsbar stroke.
- Ny stroke/TIA? Kanske är det anfall. Hand 2017, Brain attack study: Medvetandepåverkan vanligare vid *stroke mimic*

Preparatval och behandlingstid

AED-behandlingsindikationer (egen åsikt): skör klinisk situation, flera anfall, blod intrakraniellt, SE

- Läkemedel som kan sättas in i terapeutisk dos direkt med få interaktioner: Levetiracetam, (valproat), (fenytoin), (lakosamid). ()=utvalda fall, egen åsikt.
- Status epilepticus behandlas som vanligt.
- 1v - 6 månader. Gradvis uttrappning.

AED och rehab

- Fenytoinprofylax försämrar rehabutfall efter ICH.
- Inte samma resultat i nyare studie, där fler fick Levetiracetam.
- Valproat inte heller säkert negativt (Gilad 2011)
- Men alla AED har biverkningar

Koch 2017 (editorial)

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

 VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Epidemiologi

Patofysiologi

Akutsymptomatiska anfall – praktisk handläggning

Oprovcerade anfall – praktisk handläggning

Första anfall efter medelåldern

Prognos

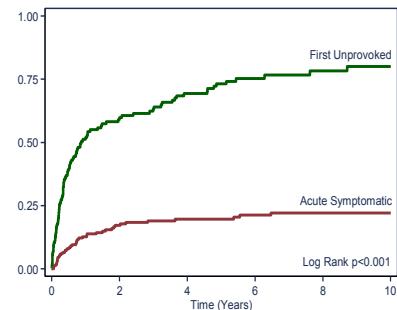
NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

 VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

- Vid anfall >7d efter stroke är 10-årsrisken för ytterligare anfall betydande.
- Epilepsidiagnos

Oprovokerat anfall efter	10 års risk
Stroke	71.5% (95% CI 59.7–81.9%)
Traumatiskt hjärnskada	46.6% (95%CI 30.4–66.3%)
CNS-infektion	63.5% (95% CI 21.2–98.6%)

Hesdoffer Epilepsia, 2009

Hauser et al. Risk of recurrent seizures after two unprovoked seizures. NEJM 1998;338:429.

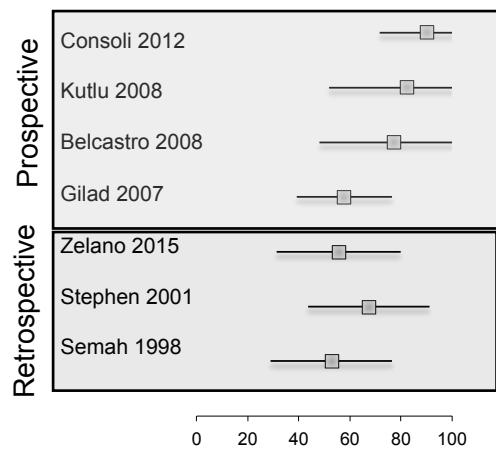
NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

Fisher et al. ILAE official report: a practical clinical definition of epilepsy. Epilepsia, 2014; 55:475-82.

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Anfallsfrihet kanske inte så vanligt

- Epilepsin beskrivs ibland som lättbehandlad.
- I kliniska studier ibland anfallsfrihet hos 80-90% vid första AED.
- I sjukvård möjlig sämre.

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Preparatval

- Två RCT (Gilad 2007, Consoli 2012).
- Lamotrigin och levetiracetam vs karbamazepin depotberedning. Båda preparaten hade bättre tolerabilitet, ingen skillnad i effekt.
- I nätverksanalys mer biverkningar med LEV än LTG (Brigo et al, submitted).

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Andra AED då?

- CBZ/PHT: Lägre tolererbarhet, enzyminduktion, hyponatremi, blodfetter, hjärtaspekter
- VPA: Encephalopati, interaktioner, blodfetter
- Tretton AED har indikation fokal epilepsi. LMVs rekommendationer uppdateras.
- **Egen åsikt:** Välj efter patient, precis som vanligt. Bra med få interaktioner. Fortsätt försöka!

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

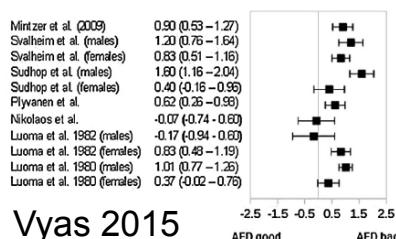
Blodfetter och hjärta – teoretiskt bekymmersamt

[Pharmacoepidemiol Drug Saf.](#) 2011 Sep;20(9):964-71. doi: 10.1002/pds.2186. Epub 2011 Jul 18.

Effects of epilepsy and selected antiepileptic drugs on risk of myocardial infarction, stroke, and death in patients with or without previous stroke: a nationwide cohort study.

Olesen JB¹, Abildstrøm SZ, Erdal J, Gislason GH, Weeke P, Andersson C, Torp-Pedersen C, Hansen PR.

Carbamazepine and total cholesterol

Vyas 2015

ORIGINAL ARTICLE

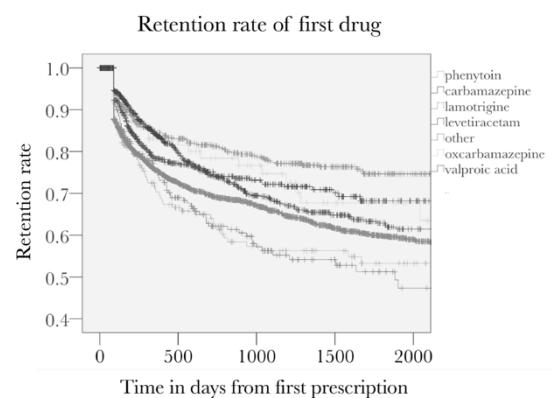
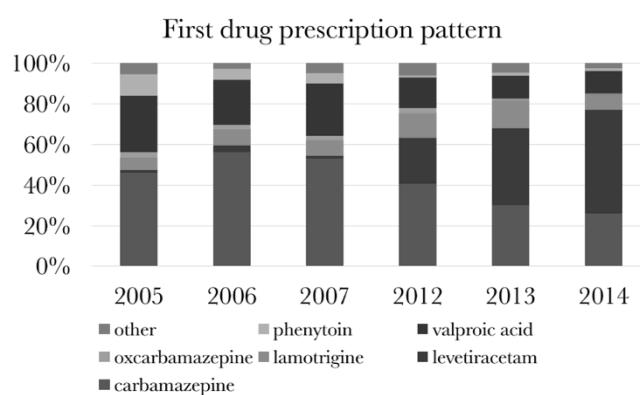
Sudden cardiac death is associated both with epilepsy and with use of antiepileptic medications

Abdennasser Bardai,^{1,2,3} Marieke T Blom,¹ Charlotte van Noord,^{3,4} Katia M Verhamme,³ Miriam C J M Sturkenboom,^{3,5} Hanno L Tan¹

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Sverige

Larsson, American epilepsy society, 2017

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

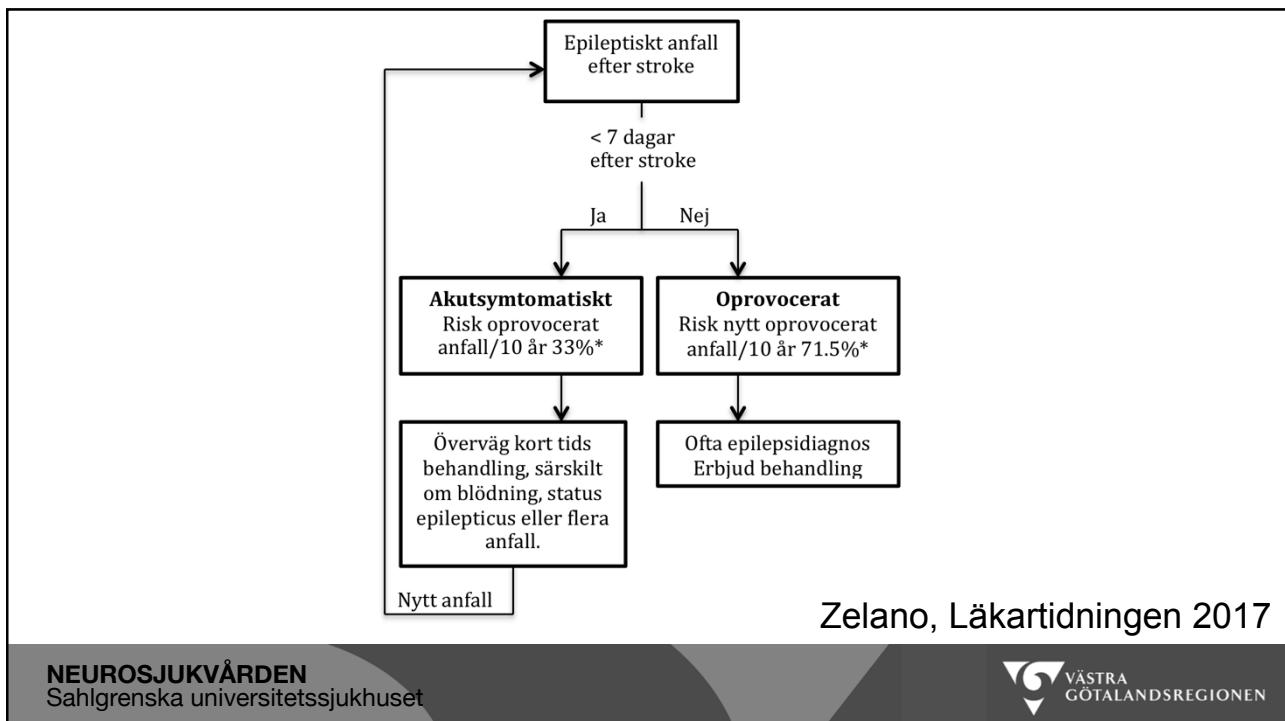
VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Start low, go slow – men fortsätt sedan

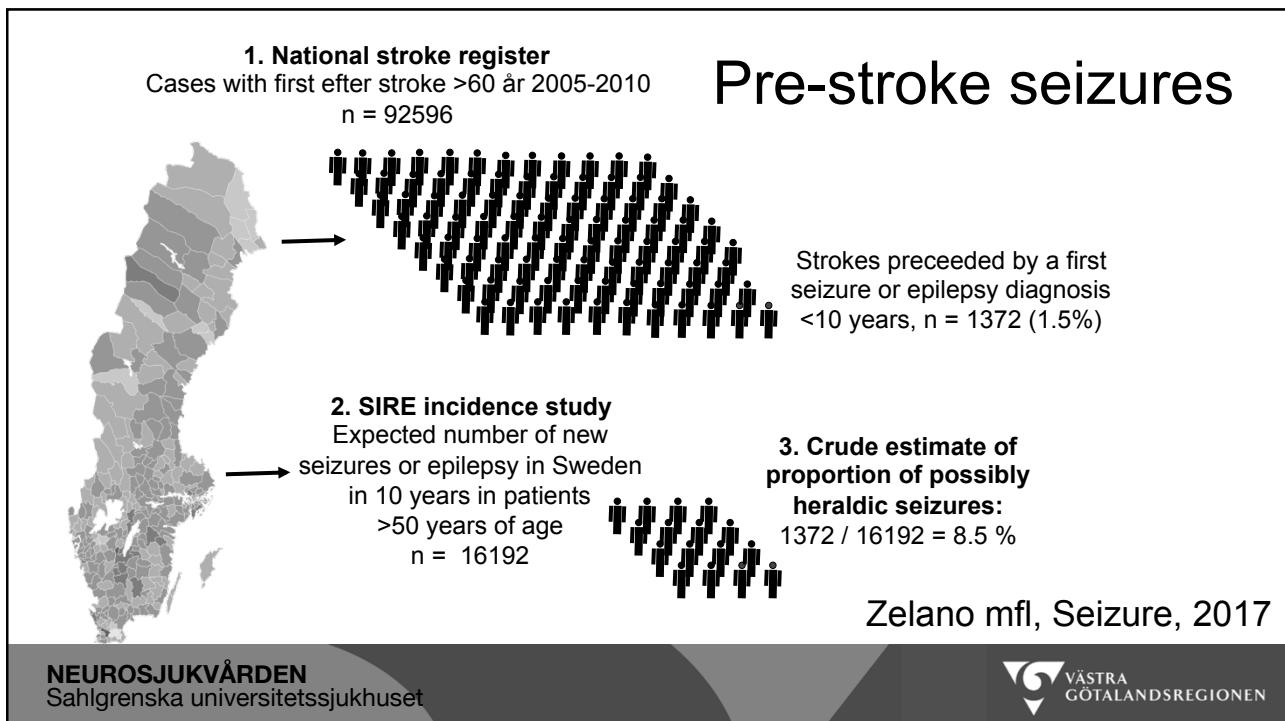
- Börja med låg dos, öka försiktigt (om möjligt).
- Tänk på att hos äldre kan lägre doser räcka, särskilt om mild semiologi
- Bör följas av neurolog, i alla fall initialt.
- Utsättning vanskligt.

EEG behövs inte (utom för SE diagnostik)

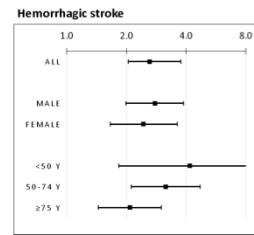
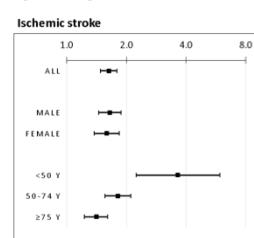
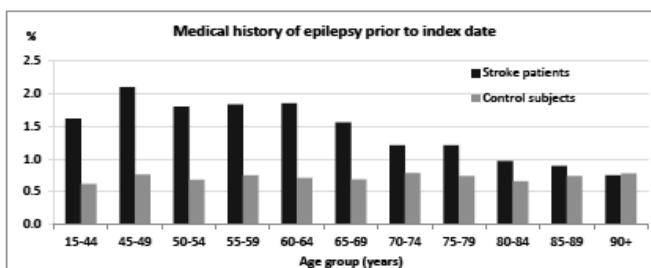
- Före anfall skiljer fynden sig inte signifikant mellan patienter med och utan epilepsi (Lüdorf 1986, Horner 1995).
- Efter anfall indikerar den strukturella lesionen i sig hög återfallsrisk.
- Används för diagnos av icke-konvulsivt SE.

Epidemiologi
 Patofysiologi
 Akutsymptomatiska anfall – praktisk handläggning
 Oprovocerade anfall – praktisk handläggning
Första anfall och risk för stroke
 Prognos

Epileptiska anfall ökar risken för stroke

Late-Onset seizures; Stroke Treatment and life-style Intervention Trial (LOSTIT)

Purpose and aims

Cerebrovascular disease is a major cause of epilepsy. Seizures also precede stroke

- presumably because of occult cerebrovascular disease. The aim of LOSTIT is to
- prevent seizures to occur to reduce cerebrovascular disease.

Larsson, Åsberg mfl unpublished

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

Tyst hjärninfarkt – Kardiovaskulär läkemedelsprevention

Hälso- och sjukvården bör erbjuda kardiovaskulär läkemedelsprevention till personer med tyst hjärninfarkt.

Prioritet enligt rekommendationsskalan

Bör erbjudas	Kan erbjudas	Kan erbjudas i undantagsfall	Bör inte erbjudas	Endast i forskning och utveckling
1 2 3	4 5 6 7	8 9 10	Icke-göra	FoU

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

 VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Epidemiologi

Patofysiologi

Akutsymptomatiska anfall – praktisk handläggning

Oprovokerade anfall – praktisk handläggning

Första anfall efter medelåldern

Sammanfattning

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

 VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Sammanfattning

- Epilepsi efter stroke är vanligt.
- Behandla som vanligt – skräddarsydd AED-terapi till anfallsfrihet.
- Lamotrigin, Levetiracetam är bra förstahandsval, vid revisioner betänk kardiovaskulär sekundärprofylax.
- Mycket talar för att patienterna är en cerebrovaskulär högriskgrupp

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

 VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Intressant?

ECE
29 Aug Wien
08.30-09.00
*"Epilepsy and stroke
- can we do better?*

www.seizuresandstroke.com

Göteborg 20-22/2 2019

Kurs för ST-läkare 18-22/2 = delmål epilepsi

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

 VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

Tack!

NEUROSJUKVÅRDEN
Sahlgrenska universitetssjukhuset

 VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN